

МІНІСТЕРСТВО ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ МЕДИЧНИХ НАУК
УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ МЕДИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені О.О. Богомольця
ІНСТИТУТ ОЦІНКИ ВІДПОВІДНОСТІ, ГІГІЄНИ
ТА ЕКОЛОГІЇ

ЕКОЛОГІЧНІ ТА ГІГІЄНІЧНІ ПРОБЛЕМИ
СФЕРИ ЖИТТЄДІЯЛЬНОСТІ ЛЮДИНИ

(ЗБІРКА МАТЕРІАЛІВ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ
З МІЖНАРОДНОЮ УЧАСТЮ)

25 березня 2026 р

м. Київ

МІНІСТЕРСТВО ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ МЕДИЧНИХ НАУК УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ МЕДИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені О.О. Богомольця
ІНСТИТУТ ОЦІНКИ ВІДПОВІДНОСТІ, ГІГІЄНИ ТА ЕКОЛОГІЇ

ЕКОЛОГІЧНІ ТА ГІГІЄНІЧНІ ПРОБЛЕМИ
СФЕРИ ЖИТТЄДІЯЛЬНОСТІ ЛЮДИНИ
(ЗБІРКА МАТЕРІАЛІВ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ
КОНФЕРЕНЦІЇ З МІЖНАРОДНОЮ УЧАСТЮ)

25 березня 2026 р.

за загальною редакцією
член-кор. НАМН України, професора С.Т. Омельчука

м. Київ

2026

УДК _613+574]:061.3

Головний редактор: Омельчук С.Т. член-кор. НАМН України, д.мед.н., професор

Заступник головного редактора: Гринзовський А.М. д.мед.н., професор, Вавріневич О.П. д.мед.н., професорка.

Технічний редактор: доцент кафедри гігієни та екології НМУ імені О.О. Богомольця к. мед. н., доцент Кондратюк М.В.

Редакційна колегія:

БАРДОВ В.Г. – член-кор. НАМН України, д.мед.н., професор;

ГАРКАВИЙ С.І. – д.мед.н., професор;

ГРУЗЄВА Т.С. – д.мед.н., професорка;

ПЕТРУСЕВИЧ Т.В. – к.мед.н., доцентка;

КОРШУН М.М. – д.мед.н., професорка;

ШИРОБОКОВ В.П. – академік НАН та НАМН України, д.мед.н., професор;

ЯВОРОВСЬКИЙ О.П. – академік НАМН України, д.мед.н., професор.

Матеріали науково-практичної конференції з міжнародною участю «Екологічні та гігієнічні проблеми сфери життєдіяльності людини» (Київ, 25 березня 2026 р.) / за загальною редакцією член-кор. НАМН України, професора С.Т. Омельчука. – К., 2026. – 337 с.

У матеріалах науково-практичної конференції з міжнародною участю «Екологічні та гігієнічні проблеми сфери життєдіяльності людини» (Київ, 25 березня 2026 р.) висвітлено актуальні питання гігієни, екології та громадського здоров'я: хімічну й біологічну безпеку, якість повітря, води та харчових продуктів, вплив шуму, мікропластику, пестицидів і воєнних чинників на здоров'я населення. Основний акцент зосереджено на міждисциплінарному підході до оцінки ризиків, профілактики захворювань, розвитку кадрового потенціалу, гармонізації національних практик із європейськими стратегіями та післявоєнного відновлення України.

УДК _613+574]:061.3

Електронна версія збірника містить додаткові публікації, що з технічних причин не увійшли до друкованого примірника.

У разі повного або часткового використання матеріалів збірника посилання обов'язкове.

© НАЦІОНАЛЬНИЙ МЕДИЧНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ
імені О.О. Богомольця

Висновки. 1. Спостерігається значне забруднення ґрунту яйцями гельмінтів населених пунктів Закарпатської області протягом 2021-2025 років.

2. Найбільший відсоток серед гельмінтозів населених пунктів Закарпатської області займає аскаридоз за всі досліджувані роки (88,89%; 90,48%; 91,30%; 88,0% і 90,32% відповідно), а найменше – токсокароз (11,11%; 9,52%; 8,69%; 12,0% і 9,68% відповідно).

3. Для попередження забруднення ґрунту яйцями гельмінтів необхідно дотримуватись правильного санітарного благоустрою населених місць, охороняти ґрунт і воду від фекального забруднення, своєчасно знешкоджувати нечистоти, тобто здійснювати систематичний паразитологічний моніторинг за об'єктами довкілля.

4. Для запобігання зараження гельмінтозами людей необхідно дотримуватись санітарно-гігієнічних правил і навичок, а також систематично проводити серед населення санітарно-просвітницьку роботу та підвищувати їх екологічну культуру.

ТЕРИТОРІАЛЬНІ ОСОБЛИВОСТІ НАРОДЖУВАНOSTІ В УМОВАХ ЕКОЛОГІЧНОЇ НЕОДНОРІДНОСТІ

Микитенко Н.М., Грузєва Т.С.

Національний медичний університет імені О.О. Богомольця,

Актуальність. Оцінка репродуктивного здоров'я населення передбачає аналіз народжуваності як фундаментального показника популяційного здоров'я. Особливості та тенденції народжуваності населення відображають медико-демографічну ситуацію в країні, є основою для планування у сфері охорони здоров'я, соціальної політики, економічного розвитку тощо. Дослідження трендів народжуваності населення в контексті впливу детермінант, у т. ч. екологічних, має особливу значущість для з'ясування пріоритетних медико-соціальних проблем, розуміння їх фундаментальних причин, формування

прогнозів, обґрунтування профілактичних заходів для впровадження політики сталого розвитку.

Матеріали та методи. З метою оцінки впливу екологічних чинників на показники народжуваності населення було проаналізовано дані Державної служби статистики України у розрізі окремих регіонів впродовж 2015-2021 р. Оцінено величину та динаміку загального і спеціального показників народжуваності населення.

Результати. Результати дослідження засвідчили чітку тенденцію до зменшення впродовж десятилітнього періоду абсолютної чисельності народжених в Україні. Темп зменшення випадків народжень досягнув 42,9%, загальна їх чисельність скоротилася з 411,8 тис. у 2015 р. до 176,7 тис. у 2024 р.

З огляду на воєнний стан в країні порівняння інтенсивних показників народжуваності населення в динаміці, починаючи з 2022 р., є проблематичним через відсутність даних з окупованих територій, неповноту охоплення, відмінності фактичного і постійного проживання населення тощо. Статистичні дані свідчать, що впродовж 2015-2021 рр. загальний рівень народжуваності населення в країні знизився з 10,7‰ до 7,3‰, а темп скорочення народжуваності досягнув 31,8%.

Безумовно, на зменшення народжуваності населення вплинув комплекс чинників, включаючи соціальні, економічні, безпекові тощо. Водночас, екологічні детермінанти є важливим чинником впливу, про що свідчать відмінності в досліджуваних показниках народжуваності на адміністративних територіях з різним рівнем екологічного стану. Регіональні відмінності в загальних показниках народжуваності населення України досягали у 2015 р. 59,8%, у 2021 р. - 96,2%. Найвищі рівні народжуваності населення у 2015 р. мали адміністративні території Західного регіону України з відносно сприятливим екологічним станом, у т. ч. Рівненська (13,9‰), Закарпатська (13,3‰), Волинська (12,8‰), Чернівецька (11,7‰), Івано-Франківська (11,3‰), Львівська (11,0‰) області. Впродовж наступних років на вказаних адміністративних територіях також реєструвалися відносно вищі рівні народжуваності, порівняно з іншими

територіями. У 2021 р. першими в рейтингу загального показника народжуваності були Рівненська, Закарпатська, Волинська, Чернівецька області з показниками 10,2‰, 10,1‰, 9,6‰ та 8,8‰ відповідно.

Водночас, у низці центральних і східних областей реєструвалися низькі загальні показники народжуваності. Зокрема, у Харківській, Запорізькій та Дніпропетровській областях з високим рівнем екологічного навантаження загальна народжуваність у 2015 р. становила 9,2‰, 9,4‰ та 10,2‰, а в 2021 р. – лише 5,9‰, 5,8‰ та 6,3‰ відповідно.

Така ж епідеміологічна закономірність є характерною для спеціального показника народжуваності. Попри тенденцію до зменшення цього показника в цілому в Україні впродовж 2015-2021 рр. на 29,2%, у Запорізькій області він зменшився на 35,8%, у Харківській – на 33,5%, Миколаївській – на 33,0%. У західних областях це скорочення було менш істотним і складало 22,2% в Закарпатській, 23,8% - у Волинській, 24,7% - у Рівненській областях. Рівненська, Закарпатська, і Волинська області мали найвищі спеціальні показники народжуваності в Україні впродовж вказаного періоду спостереження, хоча й з тенденцією до їх зменшення з 56,6‰ до 42,6‰ у Рівненській області, з 53,2‰ до 41,4‰ у Закарпатській і з 52,2‰ до 39,8‰ у Волинській. Водночас, у Харківській області спеціальний показник народжуваності зменшився впродовж 2015-2021 рр. з 37,9‰ до 25,2‰, Запорізькій – з 39,7‰ до 26,1‰, Дніпропетровській – з 42,7‰ до 27,0‰. Відмінності у величині спеціального показника народжуваності в окремих адміністративних територіях України досягли у 2021 р. 84,4%.

Висновки. Медико-демографічні тренди вказують на негативну тенденцію до зменшення народжуваності в Україні та суттєві відмінності в загальних і спеціальних показниках народжуваності на адміністративних територіях з різним рівнем екологічного навантаження. Прослідковується чіткий градієнт показників народжуваності в залежності від екологічного стану територій з вищими рівнями народжуваності в західних екологічно чистих адміністративних територіях України і низькими – в економічно розвинених східних та південно-східних областях, де спостерігаються вищі рівні екологічного навантаження.